

handa þeim sem dugði vel. Hún sá líka um bókhaldið fyrir stofuna, en reikningar vegna vinnu voru bara sendir út einu sinni á ári við lok uppskerunnar. Hún hafði því mikið að gera. En hún gaf sér einnig tíma til að sinna syni sínum og uppeldi hans vel. Hún skipti vinnudegi sínum, fór heim um miðjan daginn og gaf drengnum að borða er hann kom úr skólanum og fór síðan aftur til vinnu í tvær klukkustundir. Maður hennar sinnti meira skurðlækningum, sá um vitjanir og fór á sjúkrahúsin. Þau ráku lækningastofuna í 50 ár, eða til 1975, og fóru þá á eftirlaun, hún 82 ára gömul og hann 75.

Sigga gaf upp sama aldur og á giftingarvottorðinu á öllum opinberum plöggum meðan hún var í starfi, þar á meðal lækningaleyfinu og viðurkenndi ekki réttan aldur, ekki einu sinni fyrir afkomendum sínum, fyrr en á 90 ára afmælinu sínu. Hún skilaði starfsævi í samræmi við uppgjafinn aldur og beið með töku eftirlauna. Hún varð meira en 100 ára og var um tíma langelsti lækningurinn í Saskatchewan í Kanada.

Heimildir

Greinin styðst við greinina „A pioneer woman doctor, Sigga Christiansson Houston“, í *Manitoba Medicine*, 63, 2. júní 1993 eftir son hennar, C. Stuart Houston.

Þessi mynd var tekin árið 1987 þegar Sigga var 96 ára gömul en hún dó sex árum síðar, 102 ára að aldri.

Málefnaleg umræða um lyfjamál óskast

– Norskur ráðgjafi segir fjölmiðla ala á þekkingarleysi og ótta almennings

Í NORSKA Lækna blaðinu birtist fyrir skömmu athyglisverð grein um þá bjöguðu mynd sem birtist af lyfjaiðnaðinum í norskum fjölmiðlum (1). Höfundurinn er raunar ráðgjafi sem hefur unnið mikið fyrir lyfjaiðnaðinn en málflutningur hans er þess eðlis að hann á fullt erindi við íslenska lesendur. Kenning hans er sú að fréttáflutningur fjölmiðla af málefnum lyfjaiðnaðarins sé svo lélegur að hann hamli gegn eðlilegri upplýsingu og fræðslu almennings um þennan mikilvæga þátt í þjóðlífinu.

Í upphafi slær höfundur því föstu að framfarir í lyfjaframleiðslu hafi haft veruleg jákvæð áhrif á þróun samfélagsins og tekur sem dæmi getnaðarvarnapilluna sem hafi gert konum kleift að skipuleggja barneignir sínar. Þar með hafi þær getað aukið þátttöku sína í atvinnulífinu og öðlast aukið efnahagslegt sjálfstæði.

Á hinn bóginn eru syndir lyfjaiðnaðarins líka legfó. Talíðómíð-hneykslið á sjöunda áratug síðustu aldar og viðbrögð lyfjafyrirtækjanna við því hafi gert almenning tortryggan í garð iðnaðarins

og sú tortryggni hafi síðan fengið næga næringu í fréttum af undanbrögðum fyrirtækjanna gagnvart aukaverkunum lyfja, tilraunum til að þegja yfir neikvæðum rannsóknarniðurstöðum og ósvífnum aðferðum við markaðssetningu lyfja.

Reynsla hans er hins vegar sú að fjölmiðlar megni ekki að veita almenningi réttar upplýsingar um jákvæðar og neikvæðar hliðar lyfjaframleiðslunnar. Hann tekur dæmi sem sýna vel hversu erfitt blaðamenn eiga með að greina saudina frá höfrunum í þessu efnum. Í einu tilviki blésu fjölmiðlar upp fréttir af nýju lyfi gegn brjóstakrabbameini sem að því er virtist nálgadist það að vera endanleg lausn á þeim sjúkdómi. Með því vöktu þeir upp falsvönir hjá sjúklingum og aðstandendum. Í öðru tilviki var lyfjafyrirtæki að kynna getnaðarvörn fyrir konur sem byggðist á hormónagjöf. Þar var skýrt tekið fram að lyfinu fylgdu ýmsar aukaverkanir og þá brást fréttamaður sjónvarps við með því að hætta við að segja frétt af lyfinu, hún vildi bíða þar til búíð væri að vinna bug á þessum aukaverkunum.

Próteasar og kjóll Viktoríu

Þriðja dæmið sem höfundur nefnir þekkir hann af eigin raun því hann tók þátt í að kynna lyf sem nýtist við beinmergsskipti. Það tengdist Nóbelsverðlaunum í efnafræði á þann hátt að árið 2004 fékk þau hópur vísindamanna sem uppgötv- aði á níunda áratugnum hvernig frumur merkja þau prótein sem á að eyða til þess að greina þau frá þeim próteinum sem fruman hyggst nota áfram. Merktu próteinin eru því næst send í svonefndan próteasa sem er einskonar sorpkvörn frumunnar. Þessi þekking var síðan notuð til að þróa lyf sem nefnast próteasahamlar og svo vildi til að fyrsta lyf þeirrar tegundar kom á markað um líkt leyti og vísindamennirnir fengu Nóbélinn.

Greinarhöfundur taldi tilvalið að nota þetta til að vekja athygli á lyfinu Velcade. Hann hafði samband við fólk úr rannsóknar- og meðferðarhópi í Osló sem er í fararbroddi í norskum rannsóknum á krabbameini í beinmerg. Þeim leist vel á lyfið og úr varð að einhverjir úr hópnum lýstu sig reiðubúna að ræða um mikilvægi þess við blaðamenn. Engir peningar komu við sögu í þessum samskiptum og greinarhöfundur segir að það hafi einungis vakað fyrir vísindamönnum og framleiðendum lyfsins að útskýra fyrir almenningi hvernig grunnrannsóknir í efnafræði leiða til hagnýtrar þekkingar sem hægt er að beita í lækisfræði. Að sjálfsgöðu myndi þetta gagnast framleiðanda lyfsins og þau tengsl var ekki reynt að fela.

Þessari aðferð var einnig beitt í Svíþjóð þar sem afhending verðlaunanna fór fram. Þar tóku fjölmiðlar málið upp og það hlaut töluverða athygli í dagblöðum og sjónvarpi í tengslum við Nóbels hátíðina. Gerðar voru teikningar sem sýndu verkun lyfsins og rætt við sérfræðinga sem lýstu mikilvægi þessarar nýju meðferðar.

Í Noregi var að sjálfsgöðu sagt frá hátíðinni en einungis einn fjölmiðill, fréttastofan NTB, sagði frá lyfinu og tengslum þess við verðlaunahafana. Hins vegar lýsti síðdegisblaðið VG fjálglega bláum kjól sem Viktoría prinsessa íklæddist við athöfnina.

Ótti við raunvísindi

Greinarhöfundur segir að vissulega beri blaðamönnum að vera gagnrýnir á þær fréttir sem komi frá lyfjaiðnaðinum. Þær eru oftast en ekki liður í markaðssetningu og fyrirtækin hafa því beinan hag af því að koma þeim á framfæri. En blaðamenn verða að spyrja sig þeirrar spurningar hvort fréttin hafi almennt gildi, jafnvel þótt markaðsgildið sé augljóst.

Hann bendir á að á öðrum sviðum þar sem jákvæðar tækniframfarir hafi augljós áhrif á daglegt líf almennings séu blaðamenn miklu jákvæðari í

garð framleiðenda, svo sem þegar bílar eða rafmagnstæki eiga í hlut. Hann er þó ekki að fara fram á að sú ógagnrýna blaðamennska sem oftast en ekki einkennir umfjöllun um áður nefnd neyslugæði sé yfirfærð á lyfjaiðnaðinn. Þvert á móti vill hann að blaðamenn fjalli um lyfjaframleiðslu af þekkingu og innsæi og beiti sinni gagnrýnu hugsun.

Hann veltir því hins vegar fyrir sér hvers vegna fjölmiðlar kjósi svo oft að þegja frekar en að fjalla um lyfjamál. Fyrir því sér hann ýmsar ástæður. Ein gæti verið hin hefðbundna mótsögn milli guðs og Mammons, að blaðamenn láti stjórnast af þeirri fornu hugsun að heilsufari, kvölum og dauða megi ekki blanda saman við viðskipti.

Önnur ástæða gæti verið sú gjá sem oft er kvartað yfir að sé milli mannvísinda og raunvísinda. Raunvísindamenn kvarta oft yfir því skeytingarleysi sem þeir mæta þegar þeir vilja vekja athygli á uppgötvunum sínum. Þeir halda því jafnvel fram að blaðamenn sem flestir eru menntaðir á sviði mann- eða félagsvísinda hafi annað veruleikaskyn en raunvísindamenn, lifi í öðrum heimi. Höfundur segir að þegar litið sé á efni fjölmiðla blasi það við að fréttir úr menningu og félagsvísindum eigi miklu greiðari leið inn í fjölmiðla en fréttir úr heimi raunvísinda.

Lokaorð höfundar eru þessi:

„Það er full ástæða til þess að spyrja hvort það sem lítur út fyrir að vera viðeigandi gagnrýn afstaða til lyfjaiðnaðarins sé ekki æði oft yfirvarp yfir óöryggi og ótta blaðamanna við að afla sér þekkingar á sviði sem þeim finnst vera framandi og erfitt. Þetta væri í sjálfu sér ekki til þess að hafa áhyggjur af ef þessi ótti væri einkamál blaðamanna en það er hann ekki. Blaðamenn viðhalda óttanum og þekkingarleysinu í nafni lesenda sinna og þar með alls samfélagsins.“

Pröstur Haraldsson endursagði

Heimild

1. Hannisdal K. Demoniseringen av legemiddelindustrien for-dummer. Tidsskr Nor Lægeforen 2005; 125: 2662-3.